

Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, jakým způsobem a směrem řízení o předběžné otázce ovlivňuje evropský integrační proces s tím, že hlavní hypotéza spočívala v tvrzení, že z podstaty řízení o předběžné otázce vyplývá tendence k prosazování supranacionálního přístupu k integračnímu procesu.

Tento fakt jsem se snažila dokázat zejména prostřednictvím analýzy nedávných rozhodnutí SD z oblasti mezivládní spolupráce. Na základě všech uvedených skutečností mám za to, že řízení o předběžné otázce je skutečně nesmírně silným instrumentem, jehož pomocí Soudní dvůr významným způsobem posunuje evropskou integraci supranacionálním směrem a stává se jejím motorem a ústředním hybatelem.

Toto postavení si však musel Soudní dvůr v průběhu evropské integrace postupně vydobýt a nelze rozhodně tvrdit, že by jeho povaha byla od počátku tak silná a zásadní, jako je tomu dnes. V období svého vzniku Soudní dvůr zastával spíše *rolí arbitra* a jeho postavení bylo v porovnání s jinými institucemi Společenství spíše marginální. Toto souvisí mimo jiné se skutečností, že počátky integrace téměř zcela postrádaly právní charakter. ESD časem sám zjistil, jak velkou moc může získat, bude-li správně a efektivně využívat své, i když institucionálně velmi slabé možnosti.

Postupně se ze Soudního dvora stával „*motor integrace*“ a svoji moc a sílu našel Soudní dvůr v judikatuře, která pro něho dnes představuje jeden z klíčových nástrojů, jak posunovat evropský integrační proces takovým směrem, jaký sám Soudní dvůr preferuje. Jak vyplývá z posledního vývoje, je zcela zřejmé, že SD usiluje (úspěšně) o sjednocení právního řádu Společenství a o prosazení komunitárních principů do oblastí mezivládní spolupráce, čímž se právě významně podílí na postupné supranacionalizaci celého integračního procesu a působí jako jeho „*velký manipulátor*“. V této souvislosti převzal ESD rovněž funkci následného kontrolora, jenž závazně konstatuje, zda národní justice ve skončeném vnitrostátním řízení postupovala při aplikaci komunitárního práva správně nebo naopak selhala¹.

Nutno však podotknout, že není možné představit si tuto činnost Soudního dvora bez součinnosti s národními soudy. Právě na nich je SD primárně závislý, musí se na ně v maximální možné míře spoléhat a řízení o předběžné otázce je přitom možno chápat jako

¹ Podrobněji viz MALENOVSKÝ, J. Triptych zobrazování Soudního dvora ES: Arbitr, „motor integrace“ nebo „velký manipulátor“?, *Právník*, 2007, č. 10, str. 1065-1083.

jakési ověření funkčnosti této spolupráce. Pokud by nebylo národních soudů, nebylo by ani tohoto specifického řízení, které je realizovatelné jenom díky jejich dobré vůli. ESD musí při svém rozhodování usilovat o to, aby byla jeho rozhodnutí národními soudy následně akceptována, a proto by rád zůstal v očích vnitrostátních soudů partnerem, nikoliv jejich nadřízeným².

Zejména na národních soudech tedy záleží, jak bude evropské právo skutečně aplikováno v členských státech, a proto je nezbytné zabezpečit koherentní vztahy mezi SD a národními soudy. Někdy se zdá, že je tzv. „*soudní dialog*“ nikoliv dialogem, ale vydáváním příkazů Soudním dvorem vnitrostátním soudům bez ohledu na jejich důsledky ve vnitrostátních právních řádech³.

Myslím si, že v těchto případech by si Soudní dvůr měl uvědomit skutečnou cenu národních soudů a jejich nepostradatelnou roli v řízení o předběžné otázce, a tím i roli při prosazování efektivního a koherentního komunitárního právního řádu. Představme si situaci, že se náhle vnitrostátní soudy přestanou obracet na Soudní dvůr, přestanou mu klást předběžné otázky a přestanou s ním komunikovat. Jakou by měl potom ESD vlastně moc? Mohl by i v tomto případě ovlivňovat integrační proces? K čemu by mu byla judikatura, kterou by nerespektovaly členské státy? To jsou otázky, které dokazují, že veškerá moc Soudního dvora je postavena na velmi křehkých základech, které jsou však v celém integračním procesu již tak pevně zakotveny, že se je dnes málokdo pokusí zpochybňovat.

Na druhou stranu je třeba si uvědomit, jaká procedura by byla zapotřebí k tomu, aby se členské státy vzepřely interpretaci Soudního dvora. Obtížnost této procedury spočívající v jednomyslné shodě členských států snad není třeba dále zmiňovat. Je proto logické, že členské státy raději respektují stanoviska SD a SD má tak možnost rozhodovat zcela autonomně, což urychluje celý proces supranacionality

S ohledem na výše uvedené je nutné upozornit i na jednotlivé účastníky řízení, kteří spolu s národními soudy a Soudním dvorem představují základní konstrukci pro realizaci řízení o předběžné otázce tak, jak již bylo uvedeno v úvodních kapitolách této práce. Díky funkční existenci tohoto seskupení je vůbec celý proces supranacionality realizovatelný. Jedná se svým způsobem o řetězec navazujících událostí, jehož počátek je třeba vidět v prvotním

² Blíže viz KOMÁREK, J. „Velký hybatel“ – Evropský soudní dvůr a hledání vnitřního souladu právního řádu Společenství, *Právník*, 2006, č. 5, s. 517.

³ Blíže viz KOMÁREK, J. „Velký hybatel“ – Evropský soudní dvůr a hledání vnitřního souladu právního řádu Společenství, *Právník*, 2006, č. 5, s. 521.

napadení domácího práva soukromými aktéry pro rozpor s právem komunitárním. Poté obvykle následuje odpovídající reakce ze strany supranacionální instituce, kterou v daném případě představuje Soudní dvůr. Ten neusiluje o nic jiného, než o posílení vlastní pozice, čehož se snaží dosáhnout vytvářením jednotného, koherentního právního řádu Společenství.

V průběhu psaní práce jsem došla k závěru, že je nepochybné, že SD je v této své snaze úspěšný a že svou činností významně přispívá k prosazování supranacionálního charakteru Společenství. První principy - *princip přímého* či *bezprostředního účinku práva ES* a *doktrínu přednosti práva ES* - formuloval ESD ve své judikatuře již v 60. letech a o jejich dnešní usazenosti v původním komunitárním právu není pochyb. Podobným způsobem se v poslední době snaží Soudní dvůr ovlivňovat i oblast dřívějšího třetího pilíře, ve kterém se rovněž pomalu začínají prosazovat tyto komunitární principy, přičemž za vrchol v tomto směru považuji přijetí Lisabonské smlouvy, kterou došlo ke komunitarizaci mezivládní oblasti evropské spolupráce

Lisabonská smlouva tak v zásadě potvrzuje mé domněnky týkající se budoucího vývoje EU, když sjednocuje pilířovitou koncepci Evropské unie vytvořenou Maastrichtskou smlouvou do jednotné struktury s vlastní právní subjektivitou a legitimizuje tím do určité míry započatou komunitarizaci třetího pilíře. Skutečnost, že v třetím pilíři nadále nebudou užívána rámcová rozhodnutí, ale dle povahy věci směrnice či nařízení se svými charakteristickými vlastnostmi, komunitarizaci pouze umocňuje. Za další prvek prosazování supranacionality a zvyšování moci SD lze jistě považovat zakotvení prohlášení o principu přednosti za vlastní text smlouvy. V důsledku všech výše uvedených skutečností došlo ke sjednocení evropského práva v jeden celek, ve kterém budou nadále uplatňovány, mimo jiné, principy formulované judikaturou Soudního dvora díky řízení o předběžné otázce.